

Obscuritas legum: *Traditional Law, Learned Jurisprudence, and Territorial Legislation (The Example of Sachsenspiegel and Ius Municipale Magdeburgense)* (124-144) članak je Hirama Kümpera koji govori o nejasnoćama koje se pojavljuju u pravnoj znanosti. Autor analizira dva pravna teksta saksonskog prava – Magdeburškog prava te Saksonskog Ogledala (njem. *Sachsenspiegel*) kako bi što zornije pokazao zbog čega i dalje, uza sve nejasnoće, ovi tekstovi imaju veliki autoritet. Kümper je također u svome članku priložio nekoliko slika samih pravnih tekstova kako bi se i vizualno mogla predočiti važnost ovih dokumenata.

Članak Noela Putnika *To Be Born (Again) from God: Scriptural Obscurity as a Theological Way Out for Cornelius Agrippa* (145-156) objašnjava spise neoplatoničara Corneliusa Agrippe o njegovoj interpretaciji biblijskih tekstova. Putnik smatra da je glavni Agrippin cilj legitimirati svoje teološke sinteze tražeći uporište u samoj Bibliji. Kao primjer autor navodi da je Agrippa promijenio značenje jednog paragrafa iz Ivanova evanđelja. Baš zbog nejasnoća koje se mogu naći u Bibliji Agrippa je mogao slobodno graditi svoju platonsko-hermetičku paradigmu duhovnosti.

Reka Forrai u članku *Obscuritas in Medieval and Humanist Translation Theories* (157-171) objašnjava da prevođenje tekstova ima veliku ulogu u stvaranju nejasnoća unutar srednjovjekovnih tekstova. Pošto se ne može doslovno prevesti neki tekst, razlika između prijepisa i originala može biti velika. Forrai nadalje naglašava da se srednjovjekovni prijevodi dosta razlikuju od renesansnih jer se oni uglavnom fokusiraju na teološke i filozofske tekstove.

Posljednji članak napisao je Päivi M. Mehtonen, pod nazivom *The Darkness Within: First-person Speakers and the Unrepresentable* (172-189), a u njemu autor objašnjava poveznicu između govora u prvome licu te nejasnog jezika u srednjovjekovnim povijesnim i mističnim tekstovima. Također se u članku može pronaći objašnjenje uloge Ciceronove doktrine te literature u prvome licu koja se grana na narativne i nenarativne forme.

Knjiga *Obscurity in Medieval Texts* odličan je mali zbornik radova koji vrlo dobro objašnjava zašto ne smijemo doslovno tumačiti srednjovjekovne tekstove pošto svaki od njih sadržava nejasnoće koje mogu iskriviti značenje nekog teksta. Iz same knjige također se može uvidjeti da je konferencija u Pragu bila odlično izvedena i strukturirana te da su na njoj predavali vrsni stručnjaci i znanstvenici.

Ivan Badanjak

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, sv. 54, Zagreb – Zadar 2012., 373 str.

Najnoviji broj *Radova*, časopisa *Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, objavljen je 2012. godine i sastoji se od dva dijela, *Znanstveni i stručni članci* (1-349) te *Osvrti i prikazi* (351-368). Prvi dio donosi dvanaest tekstova, od kojih je osam izvornih znanstvenih članaka dok ostatak čine pregledni članci. U ovom broju *Radova* prevladavaju članci koji se bave raznom problematikom iz povijesti ranoga novog vijeka, no nisu zanemarene niti teme koje kronološki spadaju u 19. i 20. stoljeće.

Dio *Znanstveni i stručni članci* započinje radom Krešimira Regana pod naslovom *Plemićki grad Kegalj (Kegaljgrad)* (1-34), a bavi se analizom utvrđenog sjedišta vlastelinstva na području srednjeg toka rijeke Zrmanje koje je izgradio Kegalj, rodonačelnik plemićke obitelji Keglević. Autor ističe kako među hrvatskim utvrdama Kegaljgrad predstavlja izuzetan primjer za proučavanje pojedinih građevinskih faza. Rad je popraćen sa 14 slikovnih priloga koje čine fotografije, ilustracije, tlocrti i povijesni zemljovidi grada.

Nakon ovoga, slijedi rad autorice Marije Zaninović-Rumora naslovljen *Mjere za dužinu i površinu u Kotoru kroz stoljeća* (35-46). U tom se članku, na temelju postojećih rezultata hrvatske metrologije i autoričinih osobnih istraživanja pisanih arhivskih i tiskanih izvora te trgo-

vačkih priručnika prate promjene u mjernom sustavu Kotora od 15. do 19. stoljeća izazivane kako ekonomskim, tako i političkim mijenama na istočnojadranskom prostoru. Na kraju rada nalaze se tablični prikazi mjera za dužinu i površinu u razmatranom razdoblju.

Sljedeća dva rada bave se pomorskom tematikom. U članku *Prostorna percepcija istočnojadranskih otoka u očima stranih putnika od XVI. do XVIII. stoljeća* (47-68) autora Milorada Pavića na temelju brojnih izvora analizira se način na koji su stranci percipirali prostor istočnog Jadrana i promjene koje se po tom pitanju javljaju tijekom ranoga novog vijeka, od potpuno pogrešnih predodžbi temeljenih na srednjovjekovnom i antičkom naslijeđu do kasnijih realnih prikaza dobivenih sustavnim istraživanjem prostora i omogućenih razvojem mjerničkih tehnika. Tekst je popraćen slikovnim priložima. Mithad Kozličić, Josip Faričić i Sanda Uglešić autori su članka *Luke i lučice velebitskog Podgorja prema hrvatskoj varijanti "Senjskog peljara" iz početka XVII. stoljeća* (69-123). Uz detaljnu analizu plovidbenog priručnika *Senjski peljar*, autori uspoređuju taj priručnik s istovrsnim tekstovima iz kasnijih stoljeća te ukazuju na važnost ovoga izvora za proučavanje ranonovovjekovnog Primorja. Uz prijepis *Senjskog peljara*, u radu se donosi i preslika izvornog teksta rukopisa.

Šibenski plemić Nikola Divnić (1654.-1734.), pukovnik hrvatske lake konjice (Cavalleria Croati) (125-145) naslov je rada što ga je napisala Lovorka Čoralčić. U ovom članku autorica, na temelju izvornoga gradiva iz *Archivio di Stato di Venezia*, istražuje doprinos stanovnika istočnojadranske obale mletačkoj vojsci. Nakon pregleda vojne djelatnosti raznih članova obitelji Divnić, rad se usmjeruje na pukovniju Nikole Divnića te se analizira sastav vojnog ljudstva s naglaskom na zavičajno podrijetlo iskazano i u grafikonima. U priložima se nalaze popisi sastava analizirane pukovnije iz 1709. i 1729. godine.

Temom glagoljaške pismenosti u 18. stoljeću bavi se Grozdana Franov-Živković u radu *Glagoljaš don Ive Vlahić iz Sutomišćice (o. 1733.-25.VII.1803.)* (147-183). Nakon općeg pregleda djelovanja glagoljaških svećenika na svjetonazor vjernika svoje sredine, u fokus članka dolazi analiza života i rada don Ive Vlahića temeljena na ostacima pet glagoljskih propovijedi kojih je autorstvo Ive Vlahića tek nedavno ustanovljeno. Kao i većina tekstova u ovom broju *Radova*, i ovaj je tekst popraćen brojnim slikovnim priložima.

Člankom Josipa Celića, *Stanovništvo grada Bakra po popisu iz 1775. godine* (185-220) zaključuje se ciklus radova o ranonovovjekovnoj povijesti. Ova povijesnodemografska analiza donosi podatke o sastavu i uređenju obitelji i kućanstva te njihovim vitalnim demografskim obilježjima, a govori i o društvenoj te gospodarskoj strukturi grada Bakra, pokazujući tako lokalne specifičnosti ovoga područja. Brojne tabele i grafikoni upotpunjuju i ovaj tekst.

Dva članka koji slijede bave se temama iz povijesti Dalmacije 19. stoljeća. Sanda Uglešić autorica je rada *Osposobljavanje i počeci institucionaliziranog obrazovanja pomoraca na hrvatskom dijelu Jadrana tijekom XIX. stoljeća* (221-250), u kojem je naglasak stavljen na promjene u osposobljavanju pomoraca na istočnojadranskoj obali tijekom 19. stoljeća. Uz prikaz osposobljavanja pomoraca u doba jedrenjaka koje je naglasak imalo na praktičnom znanju, autorica smatra kako je prekretnica u obrazovanju nastupila s pojavom parobroda, što pokazuje jačanjem državnog angažmana po pitanju školovanja pomoraca. *Mihovil Pavlinović u "Narodnom koledaru"*. *Primjer kompleksnog osobnog imaginarija druge polovine XIX. stoljeća* (251-272) članak je Katarine Ivon koji kroz djelovanje ovog istaknutog preporoditelja u Dalmaciji naznačuje složenu sliku dalmatinskoga kulturnog imaginarija u drugoj polovici 19. stoljeća. Temeljem analize Pavlinovićevih autopredodžbi i heteropredodžbi, autorica ukazuje na njegov utjecaj u formiranju struja unutar Narodne stranke, koje su ujedno i refleksija sukoba urbanog i ruralnog dalmatinskog društva.

Tematiku vezanu za ratna zbivanja prve polovice 20. stoljeća obrađuju sljedeća dva članka. *Svjedočanstva o Dalmatincima u Španjolskom građanskom ratu* (273-303) tekst je Blanke Matković u kojem autorica, na temelju zabilježaka nekolicine sudionika, prati udio dalmatinskih dobrovoljaca u građanskom ratu na strani republikanaca. Kako analiza pokazuje, oko 10%

pripadnika dobrovoljaca iz Kraljevine Jugoslavije sačinjavali su Dalmatinci koji su sudjelovali na mnogim bojištima, a nakon poraza republikanskih snaga većina ih je završila u logorima. O propagandnoj djelatnosti prilikom uspostave Nezavisne države Hrvatske govori članak Franka Miroševića pod naslovom *Ustaška mladež u Dubrovniku 1941. godine u svjetlu službenoga glasila "Hrvatski narod"* (305-322). Obradujući strukturu, svrhu i ulogu organizacije Ustaške mladeži u Dubrovniku, autor prikazuje njenu promidžbenu djelatnost i obrazovanje u duhu ustaških načela tijekom 1941. godine.

Ovaj se broj *Radova* zaključuje člankom koji tematski obrađuje suvremenu kulturnu povijest, naslova *Narodno kazalište u Zadru od 1945. do 1955. godine* (323-349) autorice Teodore Vigato. U kontekstu poraća u kojem se u javni život Zadra vraćaju hrvatski jezik i kultura, ali se nameće i duh novih ideja komunizma, autorica analizira početnu razvojnu fazu novoosnovanog Narodnog kazališta prikazujući sve poteškoće s kojima se ono u prvih deset godina postojanja suočavalo kako bi postalo kulturna institucija na visokoj razini. Posebna se pozornost pridaje novoj publici i kazališnoj kritici.

Drugi dio ovog broja *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Osvrti i prikazi*, sadrži pet tekstova koji donose prikaze recentnih izdanja hrvatske historiografije te jedan osvrt na publikaciju iz Crne Gore.

Filip Novosel

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, sv. 51, br. 1-2, Dubrovnik 2013., 783 str.

Pedeset i prvi svezak časopisa *Anali* dubrovačkog Zavoda za povijesne znanosti HAZU po prvi put u svojoj dugoj povijesti izlazi u dva zasebna dijela. Prije svega razlog tome treba tražiti u činjenici da je u ovome svesku objavljeno čak osamnaest radova: šesnaest izvornih znanstvenih radova i dva prethodna priopćenja. Sadržajno gledano, radovi obrađuju razne teme iz političke, društvene i kulturne povijesti Dubrovnika i Dubrovačke Republike, a pokrivaju vremenski okvir od ranog srednjovjekovlja do sredine 20. stoljeća.

Prvi rad u časopisu prethodno je priopćenje Mate Ilkića i Nikoline Topić *Dubrovački nalazi seldžučkog, ilkhanijskog i mamelučkog novca* (1-16). U radu se predstavljaju rijetki arheološki nalazi orijentalnog novca koji su pronađeni na lokalitetu nekadašnjeg benediktinskog samostana Sv. Marije od Kaštela u Dubrovniku. Ovaj jedinstveni nalaz na hrvatskom prostoru koji potječe s kraja 13. i početka 14. stoljeća potvrđuje veze Dubrovčana s udaljenim islamskim zemljama na prostoru Mediterana i Crnog mora.

Slijedi rad *Posjed obitelji Volcassio u srednjovjekovnom Dubrovniku* (17-60) čiji su autori Irena Benyovsky Latin i Stipe Ledić. Autori se bave rekonstrukcijom posjeda obitelji Volcassio u Dubrovniku tijekom 13. i početkom 14. stoljeća. Kroz prilog se mogu pratiti promjene u poziciji, veličini i organizaciji posjeda ove istaknute dubrovačke plemićke obitelji koje su bile povezane s promjenama u urbanom, pravnom, društvenom i gospodarskom životu Dubrovnika.

Paola Pinelli autorica je rada *Piero Pantella iz Piacenze i proizvodnja tkanina u Dubrovniku u prvoj polovici 15. stoljeća* (61-74). U ovome izvornom znanstvenom radu, koji je s talijanskog na hrvatski jezik prevela Nella Lonza, razmatra se fenomen značajnog uzleta proizvodnje vunjenih tkanina u Dubrovniku tijekom prve polovice 15. stoljeća. U središtu pažnje nalazi se Piero Pantella, doseljenik iz Piacenze, koji je 1417. godine otvorio prvu manufakturu sukna u Dubrovniku. U želji da unaprijedi tekstilnu proizvodnju, dubrovačka je vlast raznim olakšicama i privilegijama privukla Pantellu i mnoge druge poduzetnike s Apeninskog poluotoka u Dubrovnik.

Temu iz povijesti književnosti donosi Vladimir Rezar u članku *De origine et incremento urbis Rhacusanae Ludovika Crijevića Tuberoni* (kritičko izdanje, prijevod i komentar) (75-153). Autor